

سوال :- نوشہ گنج بخش نے اپنے واعظان
فرچ کیہ دس دی کوشش کیتی اے۔ ویر واکر

(1) تعارف :-

بجالی اوہ زبان اے کہ ایس نوں
شہرول لوں ای اللہ وانباں دی سنگت ملی۔ صاف
ستھری نے رواں زبان پاروں بجالی شاخری دا
باقاعدہ آغازے ہلے صاحب دیوان شاعر ہووے
دا الحز از با باقر پورے نوں حاصل اے۔ یہ نشر فرچ لکھی
پرائی کتاب ستھوتے آوں پاروں ایہد اسیر حضرت
نوشہ گنج بخش دے سر بہ صیبا جاندا اے اوہ
1602ء نوں تحصیل تقالید فتح منڈی بہاؤ الدین
فرچ نیے۔ انباں دا اصل ناں حاجی محمد سن۔
انباں دے والد دانان علاؤ الدین غازی نے والدہ
دانان بی بی جیونی سی۔ انباں نے **1691ء** فرچ
وفات پائی۔ انباں دے واعظان نوں خاصی
اہمیت حاصل اے۔

(2) ادبی ذوق تے مکتاں :-

آپ کے پیرے فارسی، اردو تے بجالی دے ادیب
نے سے شاخری سن۔ آپ دی کتاباں تے رسالیاں
دی تعداد **126** اے۔ آپ دے موعظ بجالی
نشر دا قہر لاہور تے ہلے ایہہ موعظ بہلان شرافت
نوشاہی نے موعظ نوشہ گنج بخش دے ناں **55**

صفحہ ۱۱۱ پر لکھی گئی۔ ”آگے نوشتہ قادری“
 ڈاکٹر عصمت اللہ زاید پوران نے میوزیم لائبریری
 وچوں لیسے نے ۱۹۶۸ء وچ چھاپے۔

(3) مواعظ نوشتہ۔ جمالی تجزیہ:-

لفظ ”واعظ“ خطابي نشر دے ہووےں دا اعلان اے
 کہ نوشتہ پاکی نے کسے موقعے پر پیرانی یا مجمع عام
 نوں مخاطب کر کے ایہہ واعظ فرماتے نیں۔
 پہلے دا لفظ نوں ”تہذیبی“ بلقی اپنے نکلے
 نیں کہ اوستان نوں ملفوظات کہیا جاسدا اے۔
 ”ذخائر الجوائہ“، ”ارشادات شاہینہ“ یا ”کلمات
 طیبات“ لہذا کتاباں نوں ملفوظات کہیا جائے کہ ایہہ
 ملفوظات ہی نیں۔ واعظان داسدھا انداز،
 دل بھر نوں پاکی، اخلاقی نفسان، نکلے نکلے فرمے تے
 خاص منطقی تر تہذیب اے۔ ایہہ مواعظ پنجابی نشر دانیرا
 نوں نیں۔

Relate your headings to the qs
 statement

(4) مواعظ دی اہمیت:-

پنجابی ادب وچ ایہناں واعظان دی اہمیت تھلویں
 حوالہ بیان نال بندھی اے:-

ایہہ واعظ شاہ جہاں سے عوامی پدھرائے
 اسلامی تبلیغ دآمدھ ماخذ نیں کیوں تے جیہں اکبری

دے ڈالی حضرت محمد الفاضل دینی و حدیث الشہد
 دی کا باشندہ نال ~~انگریز~~ سید سے ران بکھڑاں پاروں
 درباری فضا کے محفل ~~سید~~ ملک عوامی سطح آنے
 بدعتان پہلے اثر بیان۔ اپنی نال ~~دے~~ خلاف حضرت
 نوشہر پانے نے قوم میں تبلیغی مشن نال ~~نہ~~ کر کے اسلامی
 تبلیغ دامتہ برہما۔

(۲) مواد دے دے نال ایہہ جو واعظ
 اسلامی شرح دے مٹھ لے مسئلے بیان دی سرہی ساتوں
 دس پانڈے نال۔

۵) واعظان دا خلاصہ :-

- ← پہلا واعظ - موضوع توجید
- ← دو جا واعظ - انسان دادل
- ← تہر جا واعظ - سچائی دادرس
- ← چوکھا واعظ - اللہ و الہاں دی اطاعت
- ← پنجواں واعظ - اسلامی تعلیمات آنے سچے دل نال عمل
- ← چھٹا واعظ - اسلامی احکامات نوں عملی شکل

نابھلا واعظ - "توحید"

پیلے واعظ دا موضوع اے۔ ایسے ایسے طرح شروع
ہوندا اے۔ "بابا سائیں والیاں فرمایا اے جو میں
دائیں سو بندہ ہیس" اوہ جیوں جاویں "اوی
ہوندا اے اویسی حاکم اے۔ موت سبھی مومن
دی جان سوکھی جاندی اے کافر نون بہت تکلیف
ہوندی اے۔ موت نون بعد روح اپنے اصل وطن
جاندی اے۔ اللہ نے اس دنیا دے کمال لئی فرشتے
پیدا کیے ہس۔ حضرت اسراہیل دے صوز کھونڈن
نال دنیا ڈھب جاوے گی۔ اللہ لئی اپنے رب
دی اطاعت کرو۔ حضرت موسیٰ نے اپنی قوم
کو تبلیغ دی موت اچی آنگر فرعون نے ایساں
دا انکار کیا۔ جاو کس جمع کیتے کہ اوہ حضرت
موسیٰ دے دا مقابلہ کرن۔ اخیہ فرعون نون
اللہ نے خرقی کردتا۔

اللہ ہی ایسے پوری کائنا سدا رب
کے۔ اوس نے زمیناں نے آسمان بناٹے ہس
دارا سکون دیندی اے دے دن چائیں۔ ایسی
طرح پریتا اللہ دی شان ظاہر کر دے ہس۔
آخرت وچ نیک لوگ ہمیشہ وچ موجاں مائیں
گے تے گنہگار پچھتاؤں گے تے دوزخ وچ سرٹن
گے۔ ایس لئی ربا دی اطاعت کرو تے رب
کولوں ڈرو۔

٢١) دو جاد اعظ - انسان داخل :-

گناہ کریں دے مال انسان داخل کالا ہو جائدا
۱۔ ایس کانک پاروں دل پتھر وانگر سخت ہو
جائدا۔ ایس لٹی نیک لوکان نے سچیاں مال
اٹھن بدھن مال نیک محبت لٹی اے نے بندہ
کئی گناہوں نول سچ جائدا۔ نیکار لوکان دی
نجات ممکن نہیں۔

Add and highlight texts as the references

٢٢) تيجا واعظ - سچائی دا درس :-

تجی واعظ وچ سچائی دا درس دتا گیا اے۔ سچ
چنگا سا لئی نے جموٹ پھیرا سا لئی اے۔ ایس واعظ
دا موضوع دو جاد واعظ مال دلا ملدا اے کہ نے
بندہ نیک لوکان دی محبت اختیار کر لئی فر اوس
نول نیک اے کہ کرن دی راہ ملدی اے۔ ایس
لٹی بندے نول تیبیا لیا اے کہ سچ سچ سچ
سچ جان، سچ بچھل، سچ بول، سچائی دی راہ
نے رہے جموٹا والیاں نو موہی پیمے۔ نے
بندہ سچائی دی راہ اختیار کرے نے اسنوں کوئی
گناہان نقصان نہیں۔

٢٣) چوتھا واعظ - اللہ والیاں دی اطاعت :-

چوتھے واعظ دا موضوع اللہ والیاں دی اطاعت

قبول کرنا ہے۔ ایسی ہی اہم قرآن مجید میں
 مذکور ہے اور قندے میں کہ اللہ والیان دی گئی
 منہ میں والیان، اوشان نون بلا وہ ننگ کرن
 والیان نے اوشان ہی مخالفت کرن والیان دا
 اہم انجام ہوندا ہے **قوم ثمود** حضرت
 صالحؑ دی مخالفت کرن دایسویا۔ قوم ثمود نے
 حضرت صالحؑ دا اکیبارہ منیا۔ کہ حضرت صالحؑ
 نے اوشان نون کفر نون روکیا۔ اوشان نے حضرت
 صالحؑ دی اوشی ذبح کرنی۔ اوس سے انہیاں نے
 عذاب نازل ہویا تے اہم عذاب بادج شرقی ہو
 گئے تے اوشان دا رخ روٹھی وچ مل گیا۔

۷) پنجواں واعظ۔ اسلامی تعلیمات تے سچے دل نال عمل۔

ایس واعظ وچ انہیاں لوکان دا ذکر کیا گیا ہے
 جہنمیاں نے بظاہر تے اسلام قبول کر لیا مگر خون
 خیم نون انے نیک، نرودھم دے اثر اربا نش
 گئے۔ ایسی ہی انہیاں لوکان **سبھاون** دی کوشش
 کی گئی تے کہ صرف زبانی اقرار ہم وی نہیں بلکہ
 دل نال سچے اللہ دا شان ای زبان تے آوے۔

۸) چھٹا واعظ۔ اسلامی احکامات نون علی شکل۔

ایس واعظ وچ اسلامی احکامات نون علی شکل دین

انے زور دیا گیا ہے۔ فردوسی و صداقت دا
اقرار، اوہدیے تنگ بندیاں، نال پیار، لالچ توں
جوں، درد ویشی اختیار کرن، نظم زیادتی نہ کرن،
دل پل ساہ فردوسی امامت سمجھن، اوڈیاں دی
عزت کرن دی تلقین کیتی گئی، ابہم آگھنا بااقل
صحیح اے کہ ابہم واعظ پنجاب واعظان دا تجوڑا اے

کا واعظان دا ذیروا۔

حسرت نو شہ پاک، ابہم واعظ کوئے اسلام داد لووا
بالیا، پنجابی زبان دی خدمت سی کر چھٹی۔

تا دور۔

ایہناں واعظان دا تعلق حضرت نو شہ پاک دی تبلیغ
جیاتی دے مڈھے دور نال اے جیوں آپ توں حالے
تفسیر، حدیثاں، فقہاں، پوری طرح عبور حاصل
نئیں سی ہويا۔

تا بولی۔

ایہناں وچ شہ پہندے دی بولی ورتی گئی اے۔
مثلاً۔ انہاں نے مسیقل دے صفی لئی مرکز دی بولی
وچ "سوونگا" دی جگان "ہوسی" ورتیا اے۔

تا سادگی۔

واعظان وچ مطلب دی گل آسان، مختصر لفظان

دائیں کھینچی گئی ہے۔

۷) تشبیہاں کے استعارے:-

آپ نے منہ کھجواں کے جاذبہ نظر بناؤں کی سادہ سے
عام فہم تشبیہاں کے استعاریاں کو فہم کیم لیا ہے۔ جیویں:-

”پیر دلسوں مڑ دیسں لہنجدے سن وطن دی خوشی
نال ہل ڈھل لائے لہے ہیں۔“

۸) ضرب المثل دارویا:-

نیک نیک فقیر ضرب المثل دارویا اور کائے دل میں نے
اور بیٹیاں وچ اندر لے کھائے حسن پیدا کر دینیاں میں۔
جیویں:-

”پم اور ک سچ نول جیت نے کور نول
یار ہوندی لہی ہے۔“

ملکی گل:-

اہم و اعظا اک پاسے پنجابی دی قورم
کلا سکی نثر و اشعار میں نے دوجے پاسے بیلینگی رنگ
وچ رنگے ہوئے دل۔ انہاں و اعظاں وچ اسلام
دی مڑھلی تعلقہ لہا دادرس دے گا گیا ہے۔
بقول ڈاکٹر حفصہ اللہ زائد:-

”ایہناں نول پڑھن والے لہانی سطح نول و کہ
روحانی سطح آئے دی اوس نول متاثر ہوویں
بغیر نول رہ سکھا۔“